

Фомякова О.І.

курсант,

*Інститут підготовки юридичних кадрів для СБУ,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Науковий керівник: Фролов О.О.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ З РЕСПУБЛІКОЮ ПОЛЬЩА**

За сучасних умов в нашій державі інститут місцевого самоврядування є первинною соціально-політичною системою, основним системоутворюючим елементом, основу якого становить територіальна громада, а не органи влади, що має принципове значення, оскільки характеризує місцеве самоврядування як владу народу та політичний інститут. Розкриваючи природу місцевого самоврядування, варто зазначити, що в ньому одночасно поєднуються суспільний і державний аспекти, місцеве самоврядування за своєю сутністю є специфічною формою реалізації публічної влади, яка відрізняється від державної і від влади об'єднань громадян, що реалізують політичні, соціальні, культурні й інші інтереси своїх членів. Розкриваючи сутність місцевого самоврядування, український вчений М. Корнієнко зазначає, що за сучасних умов воно не може бути нічим іншим, як однією із форм децентралізації державної влади на рівень територіальних колективів громадян та тих органів, які вони обирають, формою здійснення державних функцій громадянськими суб'єктами [1, с. 72]. Це означає, що правоздатність територіальних колективів на незалежне та самостійне вирішення питань місцевого значення є не природною, а встановленою законом і гарантованою державою.

На сучасному етапі державотворення в нашій країні відбувається конституційна реформа. У тому числі і стосовно організації та діяльності органів місцевого самоврядування, як окремого виду публічної влади в Україні. Як і в інших сферах конституційної реформи в критерії щодо організації діяльності органів місцевого самоврядування існують групи питань, які потребують негайного вирішення для ефективного функціонування системи місцевого самоврядування та проведення успішних реформ. Питання такі як: 1) відсутність законодавчого регулювання, щодо питання партисипативної демократії, тобто форми участі населення на місцевому рівні в управлінні місцевими справами; 2) відсутність упорядкованого єдиного земельного ринку, який би унеможлилював незаконне привласнення земельних ділянок; 3) необхідність прийняття Муніципального кодексу, який забезпечить комплексне вирішення питань муніципального управління; 4) відсутність механізму реалізації самостійності та невизначеність напрямів місцевого самоврядування.

Без реформування місцевого самоврядування, здійснення процесів децентралізації неможливо подолати негативні процеси в суспільно-економічному та культурному розвитку територіальних громад і

регіонів. Попри зволікання з прийняттям змін до Конституції України в частині децентралізації, вищезазначена реформа продовжується відповідно до схваленої урядом України 1 квітня 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2].

Одним з етапів реформування системи місцевого самоврядування мав стати процес укрупнення територіальних громад. Україна вирішила піти по шляху добровільного об'єднання територіальних громад, в той же час створивши умови чітких стимулів та заохочень для громад, які пройдуть цей процес об'єднання [3]. Успіх цієї складової реформи пов'язаний з реалізацією на практиці одного з ключових принципів Хартії – принципу спроможності органів місцевого самоврядування. Процес об'єднання територіальних громад є непростим і супроводжується численними проблемами. На сьогодні існує 177 об'єднаних громад, а заплановано Перспективними планами 794 громад [4]. Сучасна державна політика спрямована на всебічне стимулювання цього процесу, адже вагомим впливом є фінансовий чинник-гроші у вигляді субвенцій, що дають лише об'єднаним територіальним громадам. Беручи до уваги досвід розвинутих країн слід зазначити, що в цій справі не повинно бути жодного поспіху, об'єднання громад має відбуватись з одночасною підготовкою всіх необхідних сервісів і що рівень надання послуг в об'єднаних територіальних громадах не може бути нижче, ніж до об'єднання.

Варто звернутись до досвіду держави, що має багато спільного з Україною і в минулому, і в епоху «соціалістично-орієнтованих держав», а також має схоже геополітичне становище – Республіки Польща. Ця країна стала першою центральноєвропейською державою, яка створила міцні регіони з відносно великою автономією та провела всеохопну реформу місцевого самоврядування та територіально-адміністративної структури. У даній сфері реформування цей процес тривав понад 5 років. Але цей шлях був досить складним. Реформа територіального устрою і місцевого самоврядування 1973-1975 років виявилась малоефективною. Дворівнева система, яка постала в результаті цієї реформи, не була реально децентралізована та не були вирішені питання належних матеріально-фінансових ресурсів. Починаючи з 1998 року в Польщі створюється нова модель управління на базі трирівневої системи (гміни-повіти-воєводства), що забезпечує реальну участь суспільства у здійсненні влади та ефективність прийнятих рішень. Особливість триступеневого територіального самоврядування полягає в тому, що тут відсутня ієрархічна структура: гміна як базова одиниця, повіт (на українських теренах – район) і воєводство (область) – незалежні одне від одного і разом підпорядковуються нагляду з боку держави у визначених законом рамках. Модель влади змінилася на користь громад і реалізації їхніх прав на самоврядування. Фінансово самодостатнє місцеве самоврядування саме на базовому рівні змогло перебрати на себе більшість функцій із забезпечення життєдіяльності громад. Ефективне самоврядування стало поштовхом до соціально-економічного розвитку сільських громад і сіл [5, с. 51]. Враховуючи складнощі в проведенні об'єднання громад, негативні наслідки (в тому числі досвід інших країн), було б доцільно в Україні обрати пілотні райони в кожній області, або пілотну область і провести там об'єднання, поширивши цей досвід на інші території.

Отже, масштабне трансформаційне перетворення вимагає прийняття законодавчих актів, які мають забезпечити необхідну та достатню основу для інституційних перетворень. Доцільно також буде забезпечити широке громадське обговорення реформи з метою отримання як підтримки з боку населення запропонованих змін, так і інформації щодо бачення, побажань та готовності суспільства до них.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко, М. І. Державна влада і місцеве самоврядування : актуальні питання теорії і практики / Корнієнко М. І. // Українське право. – 1995. – № 1(2). – С. 68–77.
2. Офіційний вісник України, 2014 р., № 30 стор. 18, ст. 831.
3. Закон України « Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 № 157-VIII.
4. URL: <http://decentralization.gov.ua>
5. Конституційна реформа в Україні в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки // Заєць А. Конституційна модель місцевого самоврядування в Україні на тлі європейського досвіду.

Хрещева О.Г.

студент,

Науковий керівник: Кузнєцова З.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Ідея прав і свобод людини традиційно посідає одне з центральних місць у правовій та політичній думці людства з огляду на те, що в їх основі лежить прагнення людини до свободи як до найприроднішого стану буття. Тому багато в чому історичні традиції розвитку послужили основою формування сучасних національних і міжнародних правових інститутів прав і свобод людини і гарантій їх реалізації та захисту.

В умовах глобального світу права і свободи людини та громадянина посідають основне за важливістю місце порівняно з іншими правовими явищами. Вони отримали підтримку з боку всіх світових культур, всіх цивілізованих урядів, всіх основних релігій. Майже повсюдно визнано, що влада держави не може бути безмежною або довільною, вона повинна бути обмежена необхідністю забезпечити хоча б мінімальні умови всім, хто перебуває під її юрисдикцією, щоб вони могли жити з почуттям людської гідності. Тому, головною проблемою у сучасний період є забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини в кожній державі на рівні міжнародно визнаних стандартів.

Конституція України 1996 року є певною мірою взірцем сучасного конституціоналізму з питань прав і свобод людини і громадянина. Вона визначила якісно новий, сучасний статус людини і громадянина в Україні, здійснивши фактично «гуманітарну революцію» [1].